

**[Fiskeriministeren.]**

Der har fra forskellig side været rejst andre problemer, først og fremmest EF-problemer i forbindelse med dette lovforslag.

Må jeg for det første sige, at det, man kalder destruktion af fisk, nok er en EF-forordning, der træder i kraft, men ikke er noget nyt, som er indtrådt efter Danmarks tilslutning til De europæiske Fællesskaber, idet vi allerede før dette medlemskab havde mindsteprisordninger, som betød, at man tog fisk ud af markedet, som ikke opnåede visse mindstepriser. Det er jo givet, at man selvfølgelig ikke kan betragte en sådan foranstaltning med nogen stor sympati eller glæde; derfor rejste vi også fra dansk side dette problem, da det blev aktuelt igen, i EFs Ministerråd og opnåede ordninger, som betyder, at eksporten af fisk fra Danmark nu får et EF-tilskud. Dette EF-tilskud betyder, hvis jeg er rigtigt orienteret, at denne destruktion af torsk nu er ophørt, og at man i stedet for på fabrikkerne og på fiskerfartøjerne nu fisker gode konsumfisk til eksport.

Spørgsmålet om disse torsk var jo netop ikke et EF-problem, men så ganske udpræget et tredjelandsproblem, idet vore traditionelle tredjelandsmarkeder svigtede, hvad pris og afsætning angik, og derfor fik man, samtidig med at vejret var så helt fantastisk godt, at fiskerne ilandbragte nogle fangster, som oversteg, hvad man var vant til, en situation, som ingen naturligvis kan være glad for.

Hvis man derfor ønsker at benytte denne anledning til at rejse en ny EF-diskussion, er man altså lidt ude på et sidespor, idet netop medlemskabet af EF var med til at løse de problemer, der rejstes i kraft af, at man fik disse destruktions gennemført, eller rettere ikke destruktion, men overholdning med farve, der betød, at fisken i stedet for blev anvendt til industriformål, til foderformål.

Så er det jo meget klar tale, når hr. Morten Lange siger, at vi skal have en bedre styring af produktionen. Ja, når det blæser, styrer det jo sig selv, for så kan man ikke fiske, men når vejret er godt og fisken er til stede, så fisker man altså bare, og det var jo det, der skete. Selvfølgelig var det meget behageligt, hvis man kunne tilrettelægge produktionen og fangsten af fisk, så der altid kom de rette mængder til det rette tids-

punkt, men de, der kender lidt til fiskeriets problemer, ved, at så enkelt er det desværre ikke.

Må jeg så sige til hr. Steen Folke, at det er ikke vilkår, vi får dikteret. Danmark har en levende interesse i at overholde de bestemmelser, der er gældende inden for De europæiske Fællesskaber, fordi det er den eneste måde, hvorpå dansk erhvervsliv, og herunder også danske fiskere, får en mulighed for at konkurrere på lige vilkår. Det er altid os, der kritiserer, når andre lande enten gør tilnærmelser eller i hvert fald forsøger at overtræde de bestemmelser, der er gældende i EF. For det lille land med det lille beskedne erhvervsliv er der en stor interesse i, at de regler, der er vedtaget på EF-basis, virkelig bliver overholdt, ikke mindst af de store lande. Det er nemlig en beskyttelse for de små lande, der her er tale om.

Hermed sluttede forhandlingen.

*Lovforslagets overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.*

**Formanden:**

Jeg foreslår, at lovforslaget henvises til landbrugs- og fiskeriudvalget. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

*Første behandling af forslag til lov om ændring af lov om landbrugsejendomme. (Ophævelse af bopælspligt m. v.) [af Ove Jensen m. fl.]*

(Lovforslag nr. 136. Fremsat 11/3 75).

Lovforslaget sattes til forhandling.

**Landbrugsministeren (Poul Dalsager):**

Den gældende lov er et resultat af et meget bredt samarbejde i folketinget forud for Danmarks tilslutning til De europæiske Fællesskaber. Det er en lov, som har et ganske klart formål: at drage omsorg for, at de, der ejer danske landbrugsejendomme, først og fremmest er de landmænd, som skal leve af at eje danske landbrugsejendomme.

Når jeg siger, at i 1973 foreligger der en

[Landbrugsministeren.]

opgørelse, der viser, at 54 pct. af de landbrugsejendomme, der var i omsætning, blev solgt til ikke-landmænd, vil alle kunne forstå, at det er en meget farlig udvikling, som gør, at folk, der har anden baggrund for at købe landbrugsejendomme — det kan være mange forskellige, det kan være miljømæssige, det kan være feriemæssige, det kan være skattemæssige grunde, og det kan naturligvis også, det skal jeg ikke benægte, være landbrugsinteressemæssige — de melder sig på markedet, og de unge landmænd, som har det ønske at ville drive landbrug og leve af at drive landbrug, er jo rendt ind i en situation, hvor priserne på disse landbrugsejendomme har været så stigende, at generationsskiftet er blevet vanskeliggjort på grund af priserne. Jeg er ikke i tvivl om, at prisniveauet på landbrugsejendomme har været præget af denne store interesse for at erhverve ejendomme uden for det egentlige landbrugserhverv.

Jeg vil derfor gerne sige, at når denne lovgivning var et led i et samlet kompleks af jordlove, som blev vedtaget af 5 partier her i folketinget forud for tilslutningen til De europæiske Fællesskaber, så var det altså en lovgivning, som naturligvis virker restriktiv, men det var også meningen, at den skulle virke restriktiv for i højere grad at reservere ledige landbrugsejendomme på markedet til de unge landmænd, som skal drive landbruget videre.

Det er derfor efter regeringens opfattelse ikke en lovgivning, der kun har sigte på dagen og vejen, men også en lovgivning, som vil få betydning i generationer fremover, og jeg kan meddele, at regeringen ikke ønsker at medvirke til at fremme dette lovforslag.

#### **Buchart Petersen (S):**

Som det blev nævnt af landbrugsministeren, blev bestemmelserne om bopælskrav og om landbrug som hovederhverv indført i landbrugsloven i 1973 i forbindelse med gennemførelsen af forskellige andre ændringer i landbrugsloven.

Bopælskravet og hovederhvervskravet tog sigte på at sikre en fortrinnsstilling med hensyn til erhvervelse af landbrugsejendomme for personer, der skal leve af landbrug, at modvirke etablering af fjerneje

samt at modvirke spekulation i forbindelse med erhvervelse af landbrugsejendom.

Baggrunden for gennemførelsen af disse ændringer i landbrugsloven var som bekendt den stærkt stigende interesse, der var hos folk uden for det egentlige landbrugserhverv for at købe landbrugsejendomme, vel ikke altid for at spekulere i landbrugsbedrift som sådan, men fordi det var et fristende objekt, når det gjaldt om at inflationssikre kapitalen.

Ikke-landmænd kan som bekendt også have rekreative og skattemæssige motiver til at efterspørge landbrugsejendomme. Jeg vil blot her nævne, ligesom landbrugsministeren gjorde det, at i 1973 blev over 50 pct., nemlig 54 pct., af de omsatte landbrugsejendomme erhvervet af ikke-landmænd. Der var også mange unge landmænd, der følte, at deres mulighed for at erhverve en landbrugsejendom og etablere sig i erhvervet, var meget små, fordi folk uden for landbrugserhvervet købte ejendommene.

Det er mit og mit partis bestemte indtryk, at de hensyn, der ligger bag gennemførelsen af de omhandlede bestemmelser, fremdeles er til stede, og at der fremdeles er behov for bestemmelser, der sikrer, at de landmænd, der skal leve af at drive landbrug, får en vis fortrinnsstilling med hensyn til erhvervelse af jord.

Med disse bemærkninger skal jeg sige til forslagsstillerne, at socialdemokratiet ikke kan medvirke til forslaget's gennemførelse. De resultater, der er blevet opnået for blot 2 år siden, skal man ikke uden videre fejle af bordet uden nogen egentlig begrundelse. Jeg tror, der står store interesser på spil her, og det er ikke blot noget, der drejer sig om den øjeblikkelige situation, men noget, der rækker langt ind i næste generation.

Må jeg slutte med at sige, at det er typisk, at dette forslag er fremsat af fremskridtspartiet, som ønsker at forenkle alting. Nu har vi fået papirusseri og tids-spilde frem igen her i folketinget. Vi fra kommunernes side er også glade for, at lovforslaget blev fremsat dengang og vedtaget, så der er ikke nogen grund til at komme og spille voksne folks tid med dette her.

#### **Søren Jensen (Hasseris) (V):**

Det foreliggende lovforslag går ud på at ophæve de bestemmelser i lov om landbrugs-

[Søren Jensen (Hasserris).]

ejendomme, der regulerer personers adgang til at erhverve landbrugsejendomme.

Efter gældende lov kan personer, der har eller tager landbrug som hovederhverv, og som tager fast bopæl på landbrugsejendommen, frit erhverve op til to landbrug, forudsat at disse lovligt kan drives sammen. Formålet med disse bestemmelser er at imødegå spekulation og samtidig dæmpe prisstigninger på landbrugsejendomme til gavn for landmænd i almindelighed og de unge landmænd i særdeleshed, kort sagt at begrænse prisstigningerne til gavn for dem, der skal leve af deres landbrug.

Denne hensigt og dette formål med lovgivningen var der, som landbrugsministeren nævnte før, bred tilslutning til i folketinget, da loven blev ændret i sommeren 1973. Derimod var der ikke enighed om, hvilke bestemmelser loven skulle indeholde, for at de nævnte formål kunne tilgodeses. Det er jo rigtigt, som landbrugsministeren og nu også hr. Buchart Petersen har nævnt, at i 1973 blev omkring 50 pct. af det totale salg af landbrug et salg til ikke-landmænd. Disse ikke-landmænd var i stand til at betale en højere pris for landbrugsejendommene end de unge landmænd, som selv skulle skrabe pengene sammen for at komme i gang med eget landbrug.

Jeg er enig med landbrugsministeren i, at det ikke var en konkurrence på lige vilkår. Derfor erkendte venstre, at der var behov for bestemmelser, der kunne lette de unge landmænds etablering og lette landmændenes muligheder for ejendomsskift og suppleringsjord.

Når venstre ikke kunne stemme for loven i 1973, var det, fordi den indeholdt bestemmelser, der omfattede upåkrevede indgreb i den enkelte landmands dispositioneret i forbindelse med forpagtningsforhold, samdrift, tilplantning og kravet om at opfylde bopælspligten inden 6 måneder efter købet. Desuden mente venstre, at disse ting ville medføre en større og mere besværlig administration. I løbet af den forholdsvis korte tid, loven har virket, synes dette til fulde at være blevet bekræftet.

Som nævnt er venstre enig i, at denne lov bør bidrage til at hindre unødige prisstigninger på og spekulation i landbrugsejendomme og landbrugsjord. Men det er også

vores opfattelse, at generationsskiftet og anden handel med landbrug i dag vel er mindst lige så meget, for ikke at sige mere, hæmmet af en anden lovgivning, nemlig kapitalvindingskatten og de urimeligheder, som denne indeholder over for handel med landbrug. Denne lovgivning har bevirket, at mange ældre landmænd bliver på deres landbrug længere, end de ønsker, og derfor håber vi i venstre, at denne hæmsko for generationsskiftet nu omsider bliver fjernet. Det vil efter min mening fremme generationsskiftet og udbuddet af landbrugsjord.

Som det er fremgået af det, jeg har sagt, kan venstre ikke tiltræde det foreliggende forslag i den forelagte skikkelse, men vi vil gerne i udvalget være med til at se på enkeltheder i lovgivningen, være med til at se på, om vi kan finde frem til bedre regler. Men jeg vil også tilføje, at er der end flere ulemper ved den gældende lovgivning, så mener vi også, at der skal tungtvejende argumenter til for at lave en så omfattende lov som landbrugsloven om, eftersom den jo i realiteten kun har virket i ca. et års tid.

#### Halvgaard (FP):

Det er for mig en gåde, hvordan folketinget i sin tid har kunnet gennemføre en landbrugslov med så mange uretfærdigheder og så mange fejltrin, som jeg synes tilfældet er. Den gamle landbrugslov indeholder paragraffer, der hverken er i landbrugets eller i samfundets interesse, og jeg synes nok, at bopælspligten er et af de største fejltrin i loven. Der kunne peges på mange uretfærdigheder, men den indførte bopælspligt mener jeg er en urimelig kraftig indskrænkning i retten til fri erhvervsudøvelse, hvilket jeg mener i princippet er helt forkert.

Hvad angår bopælspligten, kommer man vel ikke uden om, at mange byboere, som i sin tid har overtaget et faldefærdigt landbrug, har været i stand til at forbedre det og sætte en produktion i stand, som jeg heller ikke mener man kan se bort fra. Derfor vil jeg meget anbefale forslaget, og jeg kan slet ikke forstå det, hvis ikke der skulle være et flertal her i folketinget, som vil være med til at lave de uretfærdigheder gode igen.

#### Svend Haugaard (RV):

Jeg vil gerne sige tak for det svar, der kom fra landbrugsministerens side; jeg kan

[Svend Haugaard.]

helt tilslutte mig det og kunne sådan set standse her, men vil dog godt gøre nogle få bemærkninger yderligere.

Hr. Halvgaard havde ikke fået gåden løst og kunne ikke forstå det. Nu skal der jo nok mere til, jeg ved ikke, om jeg kan klare gåden eller kan løse noget for hr. Halvgaard, men givet er det i hvert tilfælde, at denne lov på en række punkter har virket særdeles udmærket.

I sidste samling fremsatte fremskridtspartiet et forslag, der blot gik ud på at ophæve bopælspligten uden i øvrigt at tage hensyn til lovens øvrige indhold; man tog bestemmelsen helt ud af den. Nu er der kommet et lovforslag, der dog er tilpasset den øvrige del af landbrugsloven. Det er dog et fremskridt for fremskridtspartiet, at man nu efterhånden ved lidt om, hvordan tingene skal skæres. Men det løser ikke problemet for mig med hensyn til en positiv stillingtagen. Loven har virket i knap 1½ år, og før den tid var der helt overvejende køb af landbrugsejendomme fra ikke-landmænds side. Hr. Halvgaard påstår så, at det er et indgreb i den fri erhvervsudøvelse. Nej, den anden form var netop indgreb i den fri erhvervsudøvelse, for det viste sig, at den, der havde sin egentlige uddannelse i landbruget, blev tilsidesat ved den stærke prishævning, der skete fra ret store kapitalers side, som kastede sig over landbruget, fordi det var en god investering på baggrund af fortsat inflation. Det var netop det, der skete, og det var i høj grad et pres på den, der skulle være landmand, fordi han havde sin uddannelse; han blev skubbet til side, han kunne få en chance som bestyrer for den, der havde kapitalen og i øvrigt ønskede at placere sine penge så godt, at de var sikret over for inflationsudviklingen.

Meget ofte gik det da også sådan, at de ikke-landmænd, der overtog landbrugsejendommene, drev dem meget dårligt, i hvert tilfælde var det hvervsmæssigt ikke særlig godt, man så ikke meget til deres landbrugsmæssige overskud. Og det var også svært for den unge i landbruget at klare generationsskiftet, fordi han ikke kunne forrente de meget store beløb, der blev tale om her, og altså blev tilsidesat. Endelig var det sådan, at når der var tillægsjord til rådighed, som kunne være nødvendig også for den mindre

landbrugsejendom, ja, så blev den som regel snuppet lige for næsen af ham, fordi der kom kapitalstærke folk, som købte ejendommen, stadig væk med henblik på, at det var en god pengeanbringelse. Det var ikke erhvervsinteresser som sådan, de var ude efter, men det var simpelt hen det at få pengene godt anbragt, fordi jord er en sjælden vare, det er en begrænset vare, det er en værdi, som er sikret, når priserne efterhånden udvikler sig.

Som helhed må vi sige, at loven har haft en god virkning, og vi må altså gå imod dette forslag. Vi mener, det er rigtigt, at der er enkelte småting, det kunne være værd at se på, bl. a. spørgsmålet om ægtefællers omgængelse af loven, som der kan være tale om, i det øjeblik den ene ikke har landbrug som hovederhverv, men vil placere sin arbejdskraft derude, uden at det rigtig kan kontrolleres. All right, det er ting, vi kan se på i udvalget, men som helhed må vi helt tilbagevise forslaget.

#### Burgdorf (KF):

Jeg må erkende, at det konservative folkeparti egentlig er sympatisk indstillet over for dette lovforslag. Den nugældende lov er benævnt stavnsbåndsloven, og den virker vel nok også sådan. Vi har altid været sympatisk indstillet over for et frit erhverv og i særdeleshed landbruget, som igennem alle årene har været frit. Vi må erkende, at der er problemer med generationsskiftet inden for landbruget, men jeg tror ikke, man ved statsindgreb skal diktere, hvem der skal drive landbrug, lige så lidt som man skal diktere, hvem der skal drive andre erhverv i dette land.

Vi vil gerne være med til at se på dette lovforslag, som egentlig peger noget i den retning, vi kunne tænke os. Når det gælder generationsskiftet, er det jo inflationen, som er den store hindring for vore landmænd i at kunne komme til, og her vil jeg også gerne understrege, at samfundet jo ikke er særlig venligt over for de unge landmænd. Man giver dem nok en uddannelse som sådan, men så er det også slut. Man kunne hjælpe dem helt anderledes ved at give dem skattefrie henlæggelser og billigere lån, når de endelig skal etablere sig.

Vi er for en liberal lovgivning, og derfor

## [Burgdorf.]

er ti også imod den nugældende og sympatisk indstillet over for dette forslag.

**Morten Lange (SF):**

Til gengæld kan min sympati for lovforslaget ligge på et meget lille sted. Dengang vi havde de meget store diskussioner om Danmarks tilslutning til De europæiske Fællesskaber, var det at sikre landbruget mod en række spekulationsinteresser netop et spørgsmål, man var nødt til at koncentrere sig meget stærkt om, og dette var en af foranstaltningerne. Der er ingen særlig grund til at ophæve den. Det er formodentlig ikke den vigtigste af foranstaltningerne, jeg vil nok tro, at landbrugskyndighed er en meget vigtig sag, og der er flere andre ting, der spiller ind her, men jeg tror nok, vi snarere skulle se efter, om bopælspligten virkelig opfyldes med den sikkerhed, som loven forudsætter. Vi ved jo fra skattelovene, at bopæl hist og her somme tider kan være et meget blødt foretagende, som giver anledning til interessante transaktioner. Det ville ikke undre mig, om man har tilsvarende forhold rundt omkring i landbruget.

Jeg er enig i de almindelige bekymringer for dansk landbrugs fremtid i en hård og vedvarende inflationsperiode, men jeg tror, at det, der trænger sig på, er helt andre forskelle og ændringer i ejendomsforholdet i landbruget end det, vi når frem til ved at gå den værste af alle veje, nemlig at ophæve bopælspligten, så vi fik fjernstyring af landbruget. Det kan man selvfølgelig nok kalde erhvervsfrihed, hvis man har lyst, men jeg synes, det svarer meget lidt til de idealer og principper, som dansk landbrug dog trods alt er blevet ledet dygtigt efter igennem en række år, og jeg forstår ærlig talt ikke, at selv et parti som det konservative, som dog har haft en ganske god forbindelse til dansk landbrug igennem årene, kan få sig til at gå ind på dette. Det kan højst være et koketteri med en liberalisme, som man i det konservative folkeparti såmænd ellers ikke er for flinke til at kokettere med.

**Arne Bjerregaard (KrF):**

Loven om bopælspligt, som den kaldes, var vel en lov, som man gennemførte af interesse for dansk landbrug ved vores indtræden i fællesmarkedet, simpelt hen fordi man

var interesseret i at bevare dansk landbrug på danske hænder, og lad mig i den forbindelse sige, at når hr. Burgdorf siger, at stavnsbånd med denne lov hviler på dansk landbrug, så er det ganske ukorrekt. Der er intet stavnsbånd i dette; derimod kan kapitalvindingskatten virke som et særdeles stærkt stavnsbånd på dansk landbrug.

Jeg skal da gerne indrømme, at bopælspligten vel ikke er de vises sten; jeg kan ikke her stå og opremse, hvad jeg kunne tænke mig kunne sættes i stedet, men det måtte i alt fald være en omfattende lovgivning, som sikrede, at den kommende generation virkelig besad dansk landbrug og ikke blot var mennesker, som fjernstyrede dansk landbrug. Og hvem ønsker i grunden bopælspligten ophævet fuldstændig? Det er jo ikke den kommende generation, det er ikke det nye kuld af landmænd, der ønsker den ophævet. Det er dem, der besidder ejendommene i øjeblikket, der ønsker den ophævet, og hvorfor ønsker de den ophævet? Ikke af hensyn til den nye slægt, der vokser op, som skulle besidde dansk landbrug, nej, kun fordi man derved selvfølgelig vil få en større efterspørgsel efter landbrug, så man kunne hæve priserne; dermed ville man selvfølgelig få et bedre udgangspunkt, jeg havde nær sagt for sine sidste år i denne tilværelse.

Sætter vi ikke noget andet i stedet — og det mener jeg altså vi skal gøre — så mener jeg personlig, at vi ophæver næsten 200 års selveje i dansk landbrug. Såvidt mig bekendt blev stavnsbåndet ophævet i 1789, og efter dette udviklede der sig et selveje i dansk landbrug. Vi kan konstatere den historiske kendsgerning, at trods dårlige klimaforhold og trods dårlige jordbundsforhold har dansk landbrug gjort sig førende i, kan vi godt sige, hele verden igennem flere generationer, og hvorfor det? Fordi vi var det land i verden, som først forstod selvejets værdi, dette, at den, som drev jorden, virkelig var på jorden, det var simpelt hen en livsform. Og jeg må da sige, at jeg, der til daglig bevæger mig imellem landmænd og mener, jeg har det bedste forhold til landmænd, jeg føler, at de har en rigtig livsform og en livsform, jeg ikke vil være med til at slå i stykker ved, at kapitalstærke folk fra andre erhverv skal investere i dansk landbrug og besidde dansk landbrug. For mig og for mit parti er det væsentligt, at de, der

[Arne Bjerregaard.]

driver det danske landbrug, også besidder og ejer den jord, de driver. Jeg mener, at dansk landbrug stadig væk har betydning for dette samfund økonomisk, vi kan jo bare se på den store valutaindtjening, som vi får igennem dansk landbrug. Jeg skal ikke kunne sige, om den ville falde, hvis man ophævede bopælspligten, men jeg mener stadig væk, at i dansk landbrug er der med den form, vi har i øjeblikket, meget værdifulde ting af menneskelig og kulturel art, simpelt hen en reserve, som hele tiden er med til at påvirke dette samfund og er med til — ja, jeg ved ikke, om jeg må yde så høj en ros til dansk landbrug — at hæve dansk kultur og hæve respekten for det danske samfund ude omkring i verden. Og med den ros til det danske landbrug vil jeg sige, at jeg til sidste hvid vil bekæmpe ethvert anslag imod selvejet i dansk landbrug — og en ophævelse af bopælspligten vil være et anslag imod selvejet i dansk landbrug. Om og hvorledes vor nuværende bopælspligt skal ændres, kan jeg ikke på nuværende tidspunkt se, men vi vil da velvilligt se på måder, hvorpå vi kan ændre bestemmelserne, så de bliver bedre end dem, vi har i øjeblikket.

#### Fuglsang (DKP):

Jeg vil begynde med at sige, at jeg er glad ved i dagens løb også at kunne erklære mig enig med landbrugsministeren, lige så glad som jeg er ved at konstatere, at højrefløjen her i salen i dette spørgsmål er så isoleret, som tilfældet synes at være.

Om forslaget vil jeg sige, at det ville stride mod alle kommunistiske principper, om jeg udtrykte nogen som helst form for velvilje over for det, og jeg kan faktisk godt forstå, at dette forslag og så mange andre fra fremskridtspartiets side er så yderst fattige både i bemærkninger, i oplysninger og også i ordførertaler med hensyn til argumenter, med hensyn til hensigter og med hensyn til virkninger af forslagene.

Jeg vil såmænd også godt indrømme, at da jeg læste forslaget igennem, kom jeg til at tænke på en debat i samme sal i går, hvor der blev talt om analyser over efter nogles mening mærkelige emner. Det ville faktisk næppe være spildt, om en eller anden gruppe tog sig for at analysere det sæt af

fremskridtspartiforslag, der har været fremsat her i salen, deres indhold, deres baggrund, hvem der ville have gavn af dem, og hvor de ville føre hen. Det ville sikkert give et for mange ganske overraskende billede.

Lad det være, hvad det er. Det, det drejer sig om i dette forslag, er jo at fjerne to afgørende bestemmelser i loven om landbrugsjendomme, nemlig den om bopælspligt og den om, at man for at erhverve landbrugsjendom skal have landbrug som hovederhverv.

Hertil vil jeg sige, at efter vores mening kan det, som landbruget har brug for, ikke være, at disse bestemmelser ophæves, men alt tyder på, at der kan være grund til at se på dem med det formål at skærpe dem og skærpe kontrollen med dem på forskellig vis.

Formålet med disse bestemmelser har jo været at hindre, at Danmarks landbrugsjord blev forvandlet fra at være det, den efter vor mening bør være, nemlig et produktionsmiddel og en arbejdsplads for dem, der dyrker den, og som altså også derigennem er med til at skabe væsentlige dele af landets materielle rigdomme, til at blive det, den ville blive som resultat af dette forslags gennemførelse: en tumleplads og formentlig helst en skattefri tumleplads for alskens spekulanter uden for landbrugerhvervet selv.

Det er den ene side, den, som så at sige vender imod landbruget, over for dens modpart, kapitalistisk spekulation og udbytning.

Men der jo også en anden side af landbrugspolitikken. Det er jo sådan, at landbrugets stilling ikke kan skilles fra samfundets udvikling som helhed. Det er nok bønderne selv, der i sin tid skabte det gamle ord om, at når bonden havde det godt, havde vi det alle sammen godt. Det samme gælder omvendt: samfundets udvikling som helhed vil uvægerlig virke tilbage på landbruget og landbrugspriserne. Og hvad angår det, det drejer sig om her, så ved vi, at den spekulation, som vil presse jordpriserne op, hvis man gennemfører dette forslag, på den ene side vil gøre det vanskeligere for egentlige og hæderlige landmænd at klare sig og på den anden side være medvirkende til den inflation, der rammer landbruget som helhed.

## [Fuglsang.]

Endelig blev disse bestemmelser i sin tid ikke mindst indført for at hindre dansk jord i at blive opkøbt af udenlandske kræfter; også af den grund må vi vende os imod dette forslag.

**Ordføreren for forslagsstillerne (Ove Jensen) (FP):**

Da loven om bopælspligt m. v. blev vedtaget i august 1973, var det med et knebent flertal, men efter nu at have hørt de forskellige ordførere må jeg konstatere, at loven tilsyneladende stadig får flere tilhængere, deriblandt partiet venstre. Hr. Søren Jensen (Hasseris) sagde, at formålet med den var at dæmpe prisudviklingen på landbrugs-ejendomme, og han omtalte også kapitalvindingsskatten, som han håbede ville blive fjernet. I den forbindelse må det nok være på sin plads at gøre opmærksom på, at netop partiet venstre jo også er imod at få kapitalvindingsskatten fjernet, så det synes jeg ikke passer særlig godt sammen.

Jeg synes i det hele taget, det er skuffende at høre, at et parti, der forhen har stået som landmændenes talsmænd, nu ønsker at opretholde en lovgivning, som hindrer landbruget i at kunne udvikle sig frit og naturligt, og som hindrer folk, der af en eller anden årsag har forladt erhvervet i 1950erne og 1960erne, hvor landbruget gennemgik den store udvikling, således at der skulle færre udøvere til, hindrer dem i at gå tilbage til det erhverv, som de har lyst til og interesse for; dette ønsker partiet venstre altså at forhindre dem i.

Til al den tale, der har været om, at formålet er at hjælpe de unge med at holde prisen nede på landbrugsejendomme, vil jeg sige, at det kan jo ganske enkelt løses ved, at man ophæver loven om kapitalvindingsskat; det ville have en helt anderledes effekt end at ophæve bopælspligten. Derfor synes jeg, det er beklageligt, at venstre indtager det standpunkt, at de ikke vil være med til det, for det er jo det, der i realiteten er tilfældet. Venstre var jo imod loven, da den blev vedtaget, og de har også udtalt, at de mente, det ikke ville være let at administrere, og det er jeg ganske enig med dem i. Jeg kan bare nævne problemet med de personer, som ved skødets udstedelse opfyldte lovens bestemmelser, men som efter et eller to års

forløb ikke længere gør det; hvad vil myndighederne gøre i sådanne tilfælde? Vil man forlange, at de skal afhænde deres ejendomme igen?

Hr. Svend Haugaard mente, at loven har virket udmærket, og at det ville være forkert, om gårdene blev drevet af bestyrere. Dertil vil jeg sige, at det kan i mange tilfælde være en fordel for en bestyrer at få lov til at drive et landbrug selvstændigt, inden han eventuelt selv overtager det.

Hvad angår påstanden om, at der er mange af de folk uden for landbrugserhvervet, der driver deres landbrug dårligt, er den direkte forkert, for realiteten er jo, at i de fleste tilfælde bliver disse ejendomme sat særdeles godt i stand, og de bliver også i de allerfleste tilfælde drevet særdeles godt.

Jeg vil gerne takke hr. Burgdorf for hans sympati for lovforslaget, men det er jo desværre ikke nok.

Til sidst vil jeg lige gøre et par bemærkninger til hr. Fuglsang, som mente, at det ville være formålstjenligt at få fremskridtspartiets forslag analyseret noget nærmere. Det kan vi kun være de største tilhængere af, for det ville nemlig vise, at vi med disse forslags gennemførelse ville få generelt en større produktion, en mindre arbejdsløshed, større frihed for den enkelte og på lidt længere sigt afvikling af landets store gæld til udlandet.

**Søren Jensen (Hasseris) (V):**

Jeg vil gerne anholde de udtalelser, hr. Ove Jensen kom med. Der var også lidt inkonsekvens i dem. Hr. Ove Jensen siger, at loven får flere og flere tilhængere, bl. a. er venstre også tilhænger. Jeg synes, det fremgik af det, jeg sagde før, at vi ikke havde stemt for loven, og jeg begrundede det også. Jeg føjede til, at vi gerne ville være med til at se på enkeltheder i loven, men sagde, at en så omfattende lov som denne dog burde virke en tid, så vi kunne høste en vis erfaring, inden vi skred til større ændringer i den. Men jeg vil gerne slå fast, at fremskridtspartiet åbenbart har mere tilovers for den kapitalstærke køber end for den unge landmand, der skal leve af at dyrke jorden.

Jeg kan tage ganske konkrete eksempler. Jeg har været ude med flere af de folk, jeg har haft hjemme på gården, for at hjælpe dem, når de skulle købe landbrug. Men jeg

[Søren Jensen (Hasseris).]

har mere end én gang været ude for, at kapitalstærke folk fra byerne har snuppet netop de gårde, som de ønskede, fordi disse folk var i stand til at lægge flere penge på bordet eller betale ud til lånene og betale en højere pris, end gården kunne forrente. Ser man da virkelig bort fra disse ting?

Må jeg dernæst sige med hensyn til kapitalvindingsskat, at jeg troede, hr. Ove Jensen var klar over, at venstre har arbejdet for og arbejder for at få kapitalvindingsskatten væk på det, vi kalder handel med almindelige landbrug, så omsætningen af landbrug landmænd imellem bliver fritaget for kapitalvindingsskat.

**Svend Haugaard (RV):**

Når hr. Ove Jensen siger, at der bliver flere tilhængere, så er det da rigtigt. Det undrer mig ikke, for vi forudså, dengang loven blev vedtaget, at når den kom til at virke i praksis, ville det vise sig, at der virkelig var behov for den.

Jeg tror også, det er de erfaringer, hr. Søren Jensen (Hasseris) og jeg har fra vores jordlovsudvalg, som gør, at vi kan se, at uden denne lov ville det blive meget, meget svært for selvejet i dansk landbrug.

Nu blev der sagt noget om talsmændene for landmændenes sag; ja, det kommer så an på, om det er talsmænd for de landmænd, som vil købe ejendommen for at anbringe deres penge deri og så i øvrigt have den med bestyrer, eller det er talsmænd for den landmand, der skal være selvejer og har båret dansk landbrug som selveje gennem mange år og ført dansk landbrug frem til den standard, det har. Hvis det gælder de sidste, vil vi meget gerne være talsmænd for dem, men så er det ikke talsmændene, der ønsker bestemmelsen om bopælspligt fjernet.

Så blev det sagt, at det er forkert, at der er en række ikke-landmænd, der driver deres landbrug dårligt; man kan bare se på bygningerne, de er sat i stand. Ja, det er da rigtigt, det har de nemlig råd til, de har kapital andetsteds fra, og derfor bliver bygningerne sat ganske pænt i stand. Men prøv at se lidt på de pågældendes landbrugsmæssige regnskab; så får man lidt at vide om, hvordan det også samfundsøkonomisk ville komme til at gå, hvis det ikke var den

egentlige landbruger, der var det typiske i dansk landbrug.

**Burgdorf (KF):**

Som praktiserende landmand sad jeg og blev helt rørt, da jeg hørte hr. Arne Bjerregaards udmærkede højskoleforedrag om landbrugets fortrin og gode egenskaber og også om selvejet. Det kunne næsten lyde, som om jeg og mit parti var imod selveje; jeg vil gerne slå en streg under, at det er vi ikke. Det har været det bærende, og det skulle det også gerne være fremover; det vil vi gerne arbejde sammen om. Jeg er da også helt enig med hr. Arne Bjerregaard i, at kapitalvindingsskatten i lige så høj grad som bopælspligten virker som stavnsbinding, og vi er helt enige i, at denne kapitalvindingsskat skal ændres og helt fjernes. Det har altid været sådan — sådan har det i hvert fald lydt før — at landmændene levede fattige og døde rige. Nu må de ikke engang det sidste mere.

Men konklusionen i hr. Arne Bjerregaards udredning her kunne jeg ikke forstå, for han ville gerne være med til at se på at få bopælspligten ændret og samtidig bevare selvejet. Jeg kunne ikke rigtig finde ud af det, men det får jeg måske at høre om lidt.

**Arne Bjerregaard (KrF):**

Jeg skal da takke hr. Burgdorf for, at han anså mit indlæg for et højskoleindlæg. Det vil jeg ikke tage som nogen ublid kompliment, idet jeg mener, at dette ting nok også kunne have gavn af at bevæge sig lidt op over det jordnære, over bare det at skaffe kroner og ører. Jeg mener jo netop, at landbruget har været forudsætningen for hele vores fritidsundervisning i dette land, for højskolen osv. Derfor synes jeg ikke, at hr. Burgdorf behøvede at harcelere over, at man bemærker, at sådan har det været, og at der stadig væk er et gran tilbage, heldigvis. Derfor ønsker jeg at bevare dansk landbrug.

Når jeg sagde, at jeg vil være med til at se på bopælspligten, var det, fordi det kan være, der er andre måder, man kan løse problemet lige så godt på, så man opnår det samme, netop det, at vi bevarer selvejet. Men hvis man ophæver den, tør jeg, efter det jeg har set i Nordjylland, næsten garan-



## [Arne Bjerregaard.]

tere for, at der ikke bliver så forfærdelig mange selvejere tilbage i dansk landbrug. Når man påstår, at de ikke-landmænd, der køber landbrug, og som ikke ønsker at bebo landbrugsejendommene, driver dem bedre og bringer dem op på en højere standard end før, ja, så er det, som det allerede er sagt, sådan at bygningerne bliver smukke og nydelige, især stuehuset, for det er man jo vant til fra det miljø, man kom fra, men, som det også er sagt: ser man på det regnskabsmæssige, så kniber det lidt med at få det til at løbe rundt, og det var vel heller ikke hensigten. Og ser man på den almindelige dyrkning af jorden i vores undertiden lidt magre områder — vi dækker vel hele spektret oppe i de egne, men det må hr. Burgdorf også være bekendt med nede i sine egne — så gælder det, at mangfoldige af dem, der har købt disse ejendomme, bruger dem som fritidshuse, som rekreative områder, hvor man kan vandre i en behagelig nåleskov og se de skønne vilde blomster folde sig ud på de marker, som ellers skulle give en valutarisk indtjening til dette samfund. Det er åbenbart det, hr. Burgdorf og andre ønsker skal udvikle sig.

Det andet, der blev sagt om, at landbruget bliver drevet bedre, er et postulat. Måske sker det i enkelttilfælde, men jeg tror, jeg kan vise flere tilfælde, hvor det andet praktiseres, hvor det bliver et fritidshus, og hvor man ikke driver jorden efter landbrugsmæssige principper.

**Hans Bjerregaard (FP):**

Der bliver mellem år og dag sagt en hel del vrøvl rundt omkring her i landet, og jeg må da indrømme, at en stor del af de ordførere, der har været heroppe indtil nu, har ydet deres indsats i dag.

En hel del af det, som er kommet frem her, har jo sådan set ikke meget med bopælspligten at gøre. Hr. Svend Haugaard og hr. Arne Bjerregaard taler om, at man er nødt til at opretholde en bopælspligt, fordi det er den bedste måde, hvorpå man kan få et veldrevet og et effektivt landbrug. Men man behøver jo ikke at have en speciel lov, der lægger bopælspligt på landbrugsejendomme, for der findes igennem lejelov og andre love muligheder for at få beboelsen i vedkommende ejendom lejet ud, altså beboet; det, man har

opnået ved at lave en lov om beboelsespligt, er jo simpelt hen, at man har omgået en bestemmelse; det er lykkedes at stække en ret, som man forhen havde til, at folk måtte være ejere af op til 2 landbrugsejendomme. Det kan ikke lade sig gøre i øjeblikket, medmindre man accepterer, at manden — eller den ene ægtefælle, må vi jo sige i dette kvindeår — bebor den ene ejendom og den anden ægtefælle bebor den anden ejendom. Hvis man accepterer det, accepterer man samtidig, at loven omgås, for så kan den ene ægtefælle jo også bebo et parcelhus i byen, og den anden ægtefælle kan bebo den ejendom, som man nu har købt ude på landet; dér ligger de fleste af den slags jo.

Så kommer hr. Søren Jensen (Hasseris) ind på, at man fra venstres side er indstillet på at lempe kapitalvindingsskatten; der skal ikke være afgift, når landmænd handler sig imellem. Det var dog et besynderligt udtryk at bruge, for hvem er landmænd? Det er et specielt kriterium: hvis det er landmænd, der handler, er de fritaget for at betale skat, men hvem er landmand, og hvem er ikke landmand? Og hvad angår den påstand, at man flere gange har oplevet, at det er byfolk, der køber landbrugsejendomme op, så ligger det jo sådan, at i de gode tider kan landbruget få erhvervet til at blomstre, de kan få deres bygninger vedligeholdt, de kan få det til at køre, som det skal, men så snart vi har dårlige tider, er det ham, som man med et noget odiøst udtryk kalder bylandmanden, der kommer ind i billedet, og som køber en landejendom fremfor en villa, sætter sine penge i den, bruger det overskud, han har fra sin forretning, til at få et landbrug til at køre, som i forvejen er oppe i en pris, hvor det overhovedet ikke kan forrente sig.

Når hr. Søren Jensen (Hasseris) taler om sammenhængen mellem forrentning og pris i øjeblikket og om virkningen i den forbindelse af en kapitalvindingsskat, så må man jo sige, at forrentningen af og prisen på landbrugsejendomme har så afgjort intet at gøre med hinanden i øjeblikket, for priserne ligger jo deroppe, hvor det er ganske umuligt at få dem til at forrente sig, og man billiger i hvert fald ikke en landbrugsejendom ved at lægge kapitalvindingsafgift på den. For det, der sker, er jo bare, at så skal udbetalingen ved en handel være så meget større,

[Hans Bjerregaard.]

at sælgeren kan betale den skat og stadig væk have så mange penge tilbage, at han er i stand til at købe en villa, han kan flytte ind i og bruge som aftægtsbolig.

Det er jo desværre sådan, at gennemsnitsalderen for landmænd i dag ligger betydeligt over 50 år, og kapitalvindingsskatten har en ikke ringe andel af ansvaret for, at gennemsnitsalderen er så høj. Det har også vist sig, at ved generationsskifte har man forøget effektiviteten og produktionen på en landbrugsejendom ganske væsentligt, og når Danmark til tider stadig væk kaldes et landbrugsland, er det dog ikke uden betydning, at vi har et landbrug, der arbejder effektivt, og at det ikke er forbeholdt landmænd at handle landmænd imellem, uanset om de er medlemmer af venstre eller ikke.

**Ordføreren for forslagsstillerne (Ove Jensen)**  
(FP):

Alle hr. Søren Jensen (Hasseris)s bemærkninger her i anden omgang ændrer ikke den kendsgerning, at partiet venstre ikke vil være med til at afskaffe loven om bopælspligt. Det er det korte af det lange.

Og med hensyn til venstres forslag om kapitalvindingsskat er det jo ganske enkelt sådan, at det kort og godt går ud på en ændret udregningsmetode, således at der kommer et mindre beløb frem til beskatning, og af dette mindre beløb opkræver man en større procent, således at det bliver nøjagtig det samme antal kroner og ører, der skal betales. Det tror jeg ikke der er ret mange der giver ret meget for, for hvis man virkelig vil hjælpe landbruget med kapitalvindingsskat, så hjælper det forslag, man har lagt frem nu, i hvert fald ikke. Man taler om, at almindelige handler skal fritages for kapitalvindingsskat, men hvis man prøver at regne nogle eksempler ud, viser det sig, at der ikke er spor af hold i det.

Jeg kan nævne et helt konkret eksempel fra egnen ude vest for Holstebro, hvor en ældre mand solgte en ejendom; han havde boet på den lille ejendom i mange år, havde opdyrket det hele fra hede af, havde kørt mælk ud i alle de år og havde vistnok født 13 børn op. Han skulle betale 89.000 kr. i kapitalvindingsskat, da han solgte denne ejendom. Jeg har prøvet at regne det ud efter venstres forslag, som skulle fritage

alle almindelige handler for kapitalvindingsskat. Efter venstres forslag skulle han ikke betale 89.000 kr., men 87.000 kr., så der er altså en lille lempelse, men den er meget lille.

Med hensyn til det, hr. Svend Haugaard sagde, vil jeg gerne sige, at erhvervene udvikler sig nu engang bedst i frihed, og det er klart, at hvis man overtager et forsømt brug, koster det penge at sætte det i stand, men et veldrevet brug giver også et afkast igen, og pengene kommer selvfølgelig ind igen med renters rente, det er soleklart.

Jeg vil gerne takke hr. Arne Bjerregaard for, at han vil være med til at se på bopælspligten. Jeg vil også sige, at der kan være så mange årsager til, at en familie ikke ønsker at tage bopæl på en landbrugsejendom; det kan f. eks. være af hensyn til børnene, som skal skifte skole og mange andre ting.

Til slut må jeg konstatere, at et flertal her i folketinget altså ønsker at opretholde en lovgivning, som forhindrer produktionslivet i at udfolde sig frit, som griber ind i familielivet osv.; men det må vi kun tage til efterretning.

**Formanden:**

Lidt sent gør jeg opmærksom på, at det ikke er lov om kapitalvindingsafgift, der er til behandling her.

**Landbrugsministeren (Poul Dalsager):**

Det er jo ikke mit lovforslag, så jeg skal ikke blande mig så forfærdelig meget i debatten. Kun vil jeg sige, når hr. Hans Bjerregaard mener, der bliver sagt meget vrøvl her i landet, og at det, der er sagt her i dag, har føjet en ikke så lille portion til, at det lykkes altså også for hr. Hans Bjerregaard, hans sædvane tro, at føje endnu mere vrøvl til; det var, da han var ved at udlægge mulighederne for, at en mand kunne eje to landbrugsejendomme. Der er i loven udtrykkelig givet dispensationsmulighed for, at en landmand kan eje to landbrugsejendomme, uden at han render ind i nogen som helst form for problemer med bopælspligten.

(Kort bemærkning).

**Søren Jensen (Hasseris) (V):**

Det er bare en kort bemærkning til hr. Hans Bjerregaards og hr. Ove Jensens udta-

[Søren Jensen (Hasseris).]

lelser om kapitalvindingsskat, som jo i øvrigt ikke er til behandling i dag. Det eksempel på, at venstres oprindelige forslag skulle betyde, at kapitalvindingsskatten kun blev lempet med 2.000 kr., tror jeg simpelt hen ikke på, før jeg har set en mere nøgtern udregning af det.

Må jeg sige til hr. Hans Bjerregaard med hensyn til byfolks køb i dårlige tider, at der er aldrig købt så mange landbrug op af byfolk som i året 1972-73, og det var vel de bedste tider, landbruget har haft i en lang årrække. Det samme gjaldt ved forventningerne om medlemskabet af og indmeldelsen i EF; det var en medvirkende årsag til det store køb.

(Kort bemærkning).

**Arne Bjerregaard (KrF):**

Hr. Ove Jensen sagde, at man ønskede et effektivt landbrug, og dertil må jeg sige, at vi fra vores side ønsker så sandelig også et effektivt landbrug. Vi ønsker, at landbruget stadig væk må have en produktiv fremgang, men vi har også de historiske kendsgerninger for øje og må notere, at kun ved at bevare selvejet er man med til at fremme produktionen i dansk landbrug. En hvilken som helst anden konklusion vil være historisk ganske ukorrekt.

**Ordføreren for forslagsstillerne (Ove Jensen) (FP):**

Ganske kort til hr. Søren Jensen (Hasseris), som ikke tror på eksemplet: jeg skal sørge for, at der bliver tilstillet ham et eksempel.

**Poulsgaard (FP):**

Det er hr. Arne Bjerregaards sidste bemærkning, der kalder mig herop. Jeg kunne godt have lyst til at erindre om, at i Holland har man en forpagterordning, der fungerer meget, meget effektivt. Og vi snakker jo om natur og miljø og den slags ting. Jeg har selv været fodermester hos bylandmænd, og de har investeret kæmpebeløb, de har restaureret bygningerne i tider, hvor landbruget ikke har kunnet. Det er noget, der har forskønnet vort land i uhyre grad. De har også været i stand til at betale en ordentlig løn til deres folk, og ydermere

mener jeg, nogle af disse bylandmænd har købt, fordi de har lyst til også at eksperimentere. Somme tider har det slået fejl, indrømmet, men nogle af deres eksperimenter er også kommet det samlede landbrug til gode. Man skal ikke bare nævne minusserne, man skal også tænke lidt på plusserne.

(Kort bemærkning).

**Arne Bjerregaard (KrF):**

Jeg forstår, at fremskridtspartiet med hr. Poulsgaard i spidsen ønsker, at selvejet i dansk landbrug skal afløses af en forpagterordning, en ordning, som vil frigøre dansk landbrug fra dette indslag i, jeg havde nær sagt dansk erhvervsliv og dansk kulturliv, som det har været igennem århundreder. De to ting kan ikke adskilles.

(Kort bemærkning).

**Poulsgaard (FP):**

Nej, selvfølgelig ønsker vi et selvstændigt landbrug. Jeg gør bare opmærksom på, at i Holland kunne det også godt være et effektivt landbrug, hvor der var forpagter.

Hermed sluttede forhandlingen.

*Lovforslagets overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.*

**Tredje næstformand (Bay)**

Jeg foreslår, at lovforslaget henvises til landbrugs- og fiskeriudvalget. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

*Første behandling af forslag til lov om ændring af lov om indkøbsforeninger for mindre jordbrugere.*

(Lovforslag nr. 158. Fremsat 18/3 75).

Lovforslaget sattes til forhandling.

**Erik Andersen (S):**

Der er i dette høje ting nogle partier, som benytter enhver lejlighed til at fortælle, hvor erhvervsvenlige de er.